

Biofísica

Codi: 101892

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501230 Ciències Biomèdiques	FB	1	1

Professor/a de contacte

Nom: Josep Bartomeu Cladera Cerda

Correu electrònic: Josep.Cladera@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Mireia Duñach Masjuan

Ramón Barnadas Rodríguez

Josep Bartomeu Cladera Cerda

Alberto Zurita Carpio

Maria Elena Alvarez Marimon

Alex Peralvarez Marin

Prerequisits

Els alumnes haurien d'haver assolit coneixements bàsics de física general com són els conceptes de pressió, energia, potència i intensitat. També cal que coneguin diversos aspectes relacionats amb les ones mecàniques, com ara la seva transmissió en un medi, l'atenuació per amortiment i per propagació en tres dimensions, la impedància acústica. També és imprescindible el coneixement dels aspectes bàsics d'òptica geomètrica aplicada als diòptres esfèrics i les lents esfèriques primes. Així doncs, per un correcte seguiment de l'assignatura, l'alumne haurà de tenir els coneixements teòrics i capacitat de resolució de problemes corresponents a l'assignatura de Física del Batxillerat.

Aquests coneixements es poden repassar en qualsevol llibre de Física de Batxillerat.

Objectius

Aquesta assignatura de Biofísica pretén per una banda fer una primera immersió en la metodologia experimental i d'una altra oferir una formació bàsica de fenòmens físics que tenen importància cabdal tant en l'estructura com en la funció que desenvolupen el sers vius en estat de salut.

El programa de l'assignatura aprofundeix en l'aplicació de les lleis de la física a l'anàlisi dels fenòmens biològics i a la comprensió dels mecanismes físics tant a nivell molecular, com també del funcionament d'aparells i sistemes de l'organisme humà.

S'ofereixen les eines per abordar la resolució de problemes numèrics fent una valoració crítica dels resultats obtinguts.

Competències

- Comunicar i aplicar els coneixements en el debat públic i cultural.
- Demostrar que es comprenen les bases i els elements aplicables al desenvolupament i a la validació de tècniques diagnòstiques i terapèutiques.
- Demostrar que es coneixen i es comprenen els processos bàsics de la vida en diversos nivells d'organització: molecular, cel·lular, tissular, d'òrgan, individual i de la població.
- Desenvolupar coneixement científic, pensament crític i creativitat.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar habilitats d'autoaprenentatge i motivació per continuar la seva formació en el nivell de postgrau.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Identificar i comprendre els continus avenços i reptes en la investigació.
- Llegir i criticar articles científics originals i de revisió en el camp de la biomedicina, i ser capaç d'avaluar i escollir les descripcions metodològiques adequades per al treball de laboratori biomèdic.
- Treballar com a part d'un grup juntament amb altres professionals, comprendre'n els punts de vista i cooperar-hi de forma constructiva.
- Utilitzar els coneixements propis per a descriure problemes biomèdics, en relació amb les causes, els mecanismes i els tractaments.

Resultats d'aprenentatge

1. Comprendre el funcionament de l'organisme, tant a escala cel·lular com tissular, les bases fisicoquímiques i els fonaments físics.
2. Comprendre i criticar articles científics relatius a la física.
3. Comunicar i aplicar els coneixements en el debat públic i cultural.
4. Descriure les bases biofísiques en les interaccions i equilibris moleculars en els estats de salut i patològics.
5. Descriure les bases físiques del funcionament dels òrgans, aparells i sistemes de l'organisme humà en estat de salut, com ara: visió, parla i audició, respiració i circulació sanguínia.
6. Desenvolupar coneixement científic, pensament crític i creativitat.
7. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
8. Desenvolupar habilitats d'autoaprenentatge i motivació per continuar la seva formació en el nivell de postgrau.
9. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
10. Distingir els efectes de la interacció de radiacions i partícules amb els éssers vius, d'acord amb bases físiques.
11. Estimar la importància del mètode científic en l'anàlisi d'un sistema complex com el cos humà.
12. Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
13. Identificar i comprendre els continus avenços i reptes en la investigació.
14. Reconèixer i identificar els mecanismes i les bases físiques de les tecnologies que permeten utilitzar les radiacions i partícules en diagnòstic i teràpia.
15. Treballar com a part d'un grup juntament amb altres professionals, comprendre'n els punts de vista i cooperar-hi de forma constructiva.

Continguts

1. ONES I RADIACIONS CORPUSCULARS (5 h teoria + 1 h pràctiques d'aula)

1.1. Naturalesa i algunes propietats. Raigs X. Producció: el tub de Coolidge. Absorció de raigs X. Emissió radioactiva. Decaiment exponencial. Activitat. Processos nuclears. Dosi.

1.2. Interaccions amb els éssers vius. Radiolisi de l'aigua. Radiolisi de macromolècules. Efectes biològics.

Dosi Biològica. Eficàcia Biològica Relativa.

1.3. Aplicacions en ciències biomèdiques.

2. BASES FÍSQUES DE LA PRODUCCIÓ DE LA VEU I DE L'AUDICIÓ (5 h teoria + 1 h pràctiques d'aula)

2.1. Qualitats del so: intensitat, to, timbre.

2.2. Producció de la veu. Fonació. Formants.

2.3. Mecanismes de la transmissió auditiva. L'orella mitjana com a adaptador d'impedàncies. Discriminació i localització de freqüències a l'orella interna.

Llindars de la sensació sonora.

3. BIOFÍSICA DE LA VISIÓ (5 h teoria + 1 h pràctiques d'aula + 3,5 h laboratori)

3.1. L'ull com a sistema òptic. Característiques òptiques de l'ull. Dioptre ocular. Potència de l'ull en repòs. Acomodació.

Cristal·lí i mecanisme d'acomodació. Punt pròxim i punt remot. Presbícia. Formació d'imatges a la retina. Defectes de refracció. Ametropies: miopia, hipermetropia i astigmatisme. Correcció de les ametropies. Agudes visual.

3.2. L'ull com a receptor sensorial. Fototransducció visual. Cons i bastons. Rodopsina i iodopsines. Transducció i amplificació del senyal. Hiperpolarització de la membrana. Sensibilitat de la retina. Visió fotogràfica i visió escotòpica. Corba de sensibilitat. Adaptació a la llum i a la foscor.

3.3. La visió dels colors. Corbes d'absorció de les iodopsines. Anomalies de la visió en colors.

4. BIOFÍSICA DE LA CIRCULACIÓ (5 h teoria + 1 h pràctiques d'aula + 2,5 h laboratori)

4.1. Principis fonamentals de l'estàtica i la dinàmica de fluids. Pressió hidrostàtica. Cabal. Equació de continuïtat. Efecte Venturi

4.2. Energètica del flux laminar. Equació de Bernoulli. Pressió hidrostàtica, pressió cinemàtica i càrrega d'altura.

4.3. Lleis de circulació de líquids reals. Flux laminar. Viscositat. Pèrdua de pressió. Llei de Poiseuille. Resistència hidrodinàmica.

4.4. Flux en règim turbulent. Distribució de velocitats. Número de Reynolds

4.5. Influència de la distensibilitat vascular en el flux sanguini. Capacitància i distensibilitat vascular. Tensió a la paret vascular. Llei de Laplace. Equilibri pressió-tensió en els vasos.

4.6. Pressió crítica de tancament. Aneurisme.

4.7. Efecte de la gravetat en la circulació de la sang.

5. BIOFÍSICA DE LA RESPIRACIÓ. (5 h de teoria + 1h pràctiques d'aula)

5.1 Introducció a l'anatomia dels pulmons.

5.2 Estructura de les vies respiratòries.

5.3 Tipus de respiració. Efectes del medi extern en la respiració. Regulació de la temperatura i de la humitat relativa.

5.4 Mecànica respiratòria. Volum anatòmic mort. Mecànica respiratòria de la inspiració i expiració.

Compliança pulmonar. Resistència de les vies respiratòries.

5.5 El tensioactiu pulmonar. Tensió superficial. Producció, característiques i efecte del tensioactiu pulmonar durant el cicle respiratori.

5.6 La difusió alveolar. Llei de Henry. Llei de Fick. Oxigenació de la sang en els estats de salut i de malaltia.

6. LA TERMODINÀMICA I ELS ÉSSERS VIUS (4h teoria + 2h pràctiques d'aula)

6.1. Energia, calor i treball. Capacitat calorífica. Treball útil.

6.2. Teoria cinètico-molecular. Energia cinètica molecular i temperatura.

6.3. Energia potencial i enllaç químic.

6.4. Energia interna. Entalpia. 1r principi de la termodinàmica.

6.5. Espontaneïtat. Entropia, desordre i probabilitat.

- 6.6. Energia lliure. 2n principi de la termodinàmica.
 6.7. Els éssers vius i els principis 1r i 2n de la termodinàmica.

7. FENOMENS DE TRANSPORT (6h teoria + 2 h pràctiques d'aula + 4 h laboratori)

- 7.1. Difusió simple.
 7.2. Difusió a través de membranes.
 7.3 Fenòmens d'osmosi i diàlisi
 7.4. Exemples biomèdics

Programa de pràctiques de laboratori

- **Pràctica 1 - Òptica de l'ull.** Formació d'imatges en un model d'ull emmetrop. Simulació d'ametropies: miopia, hipermetropia, presbícia.
- **Pràctica 2 - Aplicació de les lleis de la circulació de líquids reals i de l'elasticitat a la circulació sanguínia.** Comprovació de la pèrdua de pressió al llarg del sistema circulatori, pressió arterial i venosa, efecte de l'elasticitat dels vasos sobre les pressions arterial i venosa. Establir les relacions que existeixen entre l'elasticitat dels vasos, el cabal, la pressió i la resistència hemodinàmica.
- **Pràctica 3 - Difusió a través de membranes: diàlisi i osmosi.** Comprovació experimental de les lleis de la difusió i de l'osmosi.

Metodologia

— L'alumne adquireix els coneixements propis de l'assignatura assistint a les classes de teoria on serà orientat també de com i on cercar els complements formatius per assolir els objectius de l'assignatura.

Mitjançant els seminaris l'alumne podrà resoldre exercicis i problemes presentats prèviament amb una interacció més propera al professor.

Finalment les habilitats relacionades amb aquests coneixements es portaran a terme en les classes pràctiques al laboratori.

Les classes de teoria s'impartiran amb el grup sencer. Es realitzaran particions del grup per a la realització dels seminaris de problemes (2 grups) i per les pràctiques de laboratori (3 grups).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classes teoria	35	1,4	1, 4, 5, 10, 11, 14
practiques de laboratori	10	0,4	1, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14
seminaris de problemes	9	0,36	1, 4, 5, 10, 11, 14
Tipus: Supervisades			
tutories programades	8	0,32	2, 6, 7, 8, 9, 11, 12
Tipus: Autònomes			
Estudi individual. Consulta de la bibliografia, preparació dels temes	49	1,96	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15

Realització d'exercicis. Resolució de problemes proposats pel professorat	30	1,2	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
---	----	-----	--

Avaluació

Avaluació i qualificació de l'assignatura

L'assignatura s'avaluarà de forma continuada durant el curs en tres proves: dues proves parcials i una prova de síntesi o final que inclourà tota la matèria. Cada una d'aquestes proves tindrà la mateixa ponderació en la nota global de l'assignatura: **1/3 (nota 1er parcial) + 1/3 (nota 2n parcial) + 1/3 (nota síntesi o final)**.

Les característiques d'aquestes proves seran similars i constaran de dues tipologies diferents: una part tipus test on s'avaluaran els coneixements teòrics i també inclourà problemes de resolució curta; i una altra part escrita on s'avaluaran els coneixements adquirits a les pràctiques de laboratori i en la resolució de problemes. La qualificació de cada una d'aquestes parts serà:

- *Avaluació de la tipologia tipus test: 60%*

- *Avaluació de la tipologia escrita dels coneixements adquirits al laboratori i en la resolució de problemes: 40%*

Qualificació final de l'assignatura: nota 1er parcial (33,3%) + nota 2n parcial (33,3%) + nota síntesi o final (33,3%).

Per superar l'assignatura cal una puntuació igual o superior a 5,0. L'alumne pot aprovar l'assignatura, independentment de què alguna de les parts no s'hagi superat amb una nota igual o superior a 5,0.

Recuperació: aquell alumne que no hagi superat l'assignatura podrà participar en una recuperació que inclourà tota la matèria de BF. Aquesta prova tindrà característiques similars a les proves fetes durant el curs i l'alumne podrà presentar-se sempre que hagi obtingut una nota mínima en la mitjana de l'assignatura igual o superior a 3,0 i a més, hagi estat prèviament avaluat com a mínim de dues tercers parts de la qualificació total de BF.

Resultat de l'avaluació: Nota numèrica amb un decimal, de 0 a 10. Qualificació qualitativa: suspens, aprovat, notable, excel·lent, matrícula d'honor. La qualificació de "no avaluable" s'obté quan les activitats d'avaluació realitzades tinguin una ponderació inferior al 67% en la qualificació final, és a dir, si només s'ha presentat a una de les tres proves d'avaluació o no s'ha presentat a cap.

Procediment de revisió d'exàmens: es programarà un dia per la revisió de l'examen després de cada prova. La revisió es farà de forma individual amb els alumnes que ho sol·licitin.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Proves parcials i finals de teoria	60%	5	0,2	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Proves parcials i finals dels coneixements adquirits a les pràctiques de laboratori i de resolució de problemes escrits	40%	4	0,16	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Bibliografia

Bibliografia bàsica general:

- BIOFÍSICA (tercera edició) A.Aurengo, T. Petitclerc. (2008), McGrawHill
- BIOFÍSICA (3a edició) A.S. Frumento. (1995), Mosby/Doyma Libros.
- FÍSICA J.N.Kane, M.M.Sternheim. (1994), Ed. Reverté.
- FÍSICA P.A. Tipler. (1992), Ed. Reverté.

Bibliografia bàsica específica:

- FÍSICA E INSTRUMENTACIONES MÉDICAS Juan R. Zaragoza. (1992), Ed. Masson.
- QUÍMICA PER A LES CIÈNCIES DE LA NATURALES I DE L'ALIMENTACIÓ J. Saña. (1993), Ed. Vicens Vives.
- FÍSICA PARA CIENCIAS DE LA VIDA (llibre de problemes) D. Jou, J.E. Llebot, C.Perez-García. (1994), Ed. McGraw-Hill.
- SPEECH SCIENCE PRIMER L.J. Raphael. (2007), Ed. Lippincott Williams & Wilkins.
- RADIOBIOLOGY FOR RADIOLOGIST E.J. Hall, A.J.Giaccia. (2006) Ed. Lippincott Williams & Wilkins